

İran'ın İsrail'e saldırısı: Tehlikeler ve Meydan Okumalar - Umut Uzer

İsrail'in tehdit algısına göre en büyük tehlikeyi İran teşkil etmektedir. Mısır ile 1979, Ürdün ile 1994 yılında barış antlaşmaları imzalayan İsrail, 2020 yılında ise Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Sudan ve Fas ile İbrahim Anlaşmaları imzalayarak normalleşme sürecini başlattı. Bu süreçte en önemli adım ise 7 Ekim 2023 Hamas saldırısına kadar devam etmekte olan Suudi Arabistan ile de normalleşme çabaları idi. Hamas'ın saldırısı İsrail'in caydırıcılığını ciddi bir şekilde sarstı, ayrıca Hamas'ın hedeflerinin birinin bölgesel bir savaşı tetiklemek olduğunu kabul etmek gerekirse, İran'ın 13 Nisan füze saldırısı böyle bir potansiyeli içinde barındırmaktadır.

Dolayısıyla Ekim ayından beri Gazze'de ciddi yıkıma yol açan İsrail, bir yandan da Hamas'ın hamisi olarak gördüğü İran ile de ilgilenmeye devam ediyor. Bu kapsamda İsrail 1 Nisan'da Şam'daki İran Başkonsolosluğu binasına saldırarak İran Devrim Muhafızlarından (Pasdaran) General Muhammed Rıza Zahedi ile beraber bir İranlı generali ve 6 Suriye vatandaşını öldürdü. Aslında İsrail'in suikast yapma politikasını yeniden gözden geçirmesi gerekiyor. Şöyle ki örgütlerin liderlerinin veya önemli aktörlerin öldürülmesi Hamas'ın teşkilat yapısını veya operasyonel etkinliğini pek fazla zayıflatamıyor. Bu durum 2004 yılında Hamas lideri Şeyh Ahmet Yasin ve sonrasında yerine geçen Abdül Aziz el-Rantisi'ye suikast düzenlenmesine rağmen Hamas'ın kısa sürede kendisini toparlamasıyla devam etti. İran'ın 13 Nisan 2024 saldırısından sonra konuşan eski Mosad Başkanı Efraim Halevy, intikam almanın bir politika olmadığını ve tedbirli ve itidalli adımlar atılması gerektiğini vurguluyordu.

Her halükarda, ilk defa doğrudan İran topraklarından İsrail'e bir saldırı yapılmış oldu. İran 13 Nisan gecesinden başlayarak 300'den fazla insansız hava aracı (Şahid 131 ve 136), balistik füze (Gadr 1 ve EMAD MRBM) ve seyir füzesini (Paveh modeli) daha da spesifik olarak söylemek gerekirse 170 drone, 120 balistik füze, ve 30 seyir füzesini İsrail yönüne intikal ettirdi. Bu füzelerin yüzde 99'u İsrail, ABD, İngiltere, Ürdün tarafından yok edildi. Suudi Arabistan, İsrail'e istihbari bilgi vermekle beraber doğrudan İran füzelerini vurup vurmadığı henüz açıklanmadı.

İran füzelerinin sadece beş tanesi İsrail sınırlarına girebildi ve Nevatim Hava üssüne ve orada bulunan C-130 nakliye uçağına zarar verildi. Dolayısıyla operasyonel olarak çok başarılı olmayan ve savaşın topyekun değil kısıtlı hedeflere odaklanan bu saldırı, 1 Nisan Başkonsolosluk saldırısına bir misilleme teşkil etmeyi hedeflenmişti ve asıl olarak İran bu şekilde gücünü göstermeyi planlıyordu. İsrail açısından zaten farkında olduğu gibi varoluşsal bir tehlike, Arap ülkelerinden değil, ancak İran'dan gelebilirdi.

Son tahlilde, İran'ın saldırısı İsrail açısından safların sıklaştırılması ve hem Batılı hem de bölge ülkelerinin bazılarının desteğinin artması anlamına geldi. Bu da ilginç bir işbirliği durumunu ortaya çıkardı, İran'dan kendileri de bir tehdit

algıladıklarından dolayı birçok Arap ülkesi İsrail'e yardım etmiş oldu, çünkü özellikle kendi hava sahalarının İran füzeleri ve dronları tarafından ihlal edilmesini istemiyorlardı. Diğer taraftan, İran füzelerinin El Aksa Camii üzerinde görüntülenmesi, İsrail açısından bir propaganda aracı olarak kullanılmasına imkan vermiş oldu.

Bütün bu tartışmaların sonucunda bu işbirliğinin de sınırları var. Amerika, Avrupa devletleri ve zikredilen Arap ülkeleri bir bölgesel savaş çıkmasından çekindikleri için İsrail'in İran'a misillemede bulunmasını istemiyor. İsrail açısından 1991 Körfez Savaşı esnasında Saddam Hüseyin liderliğindeki Irak'ın İsrail'e 42 Scud füzesiyle saldırması sonucu vuku bulan kayıpların son İran saldırısından daha çok olması, İsrail'in şu anda daha güçlü bir hava savunma sistemine sahip olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca, gelen İran dronlarını ve füzelerini İsrail, Amerikan ve diğer ülkelerin uçaklarının yok ettiği de hatırlanmalıdır. 1991'de bu ölçüde bir savunma sistemi olmadığı ve Irak saldırısına rağmen Amerika'nın oluşturduğu koalisyonun bozulmaması için İsrail'e misillemede bulunmaması telkininde bulunduğu ve İsrail'in buna uyduğu unutulmamalıdır.

Şu da vurgulanmalıdır ki, Irak'ın nükleer programından rahatsız olan İsrail'in 1981 yılında Irak'ın Osirak reaktörünü yok ettiğine benzer bir saldırıyı İran'a yapamayacaktır çünkü İran'ın nükleer tesislerinin sayısı birden fazladır ve bir kısmı yerin altındadır. Ancak gene de İran'a bir cevap vereceğini ifade eden Netanyahu bunun ne şekilde tezahür edeceğini açıklamamıştır. Nitekim 19 Nisan'da İsfahan'daki bir hava üssüne İsrail'in dronlar ile saldırdığı haberi gelmekle beraber bu tarih itibarıyla saldırının faili, kapsamı ve sonuçları netlik kazanmamıştır.

Bütün bu çatışmaların sonucu olarak İran hedefleri tam tutturamasa da İsrail'e ulaşabileceğini göstermiş, İsrail ise güçlü bir hava savunma sistemi ve hava kuvvetlerine sahip olduğunu kanıtlamıştır. Ancak İsrail İran'ı kendisine saldırmaktan caydıramamıştır ve bu bağlamda bir zaafiyet göstermiştir. Karşılıklı olarak güçlü olduklarını gösterme çabasına giren bu iki devlet gerilimi daha da tırmandırma eğilimi göstermemektedir, ancak bunun gerçek bir savaşa dönüşmeyeceğinin garantisi yoktur.

Sonuç olarak savaşların psikolojik bakımdan zafer olarak sunulması Orta Doğu'da sıkça karşılaşılan bir durum. Örneğin Mısır'ın 1973 savaşının ilk günlerindeki başarısı, sonunda yenilgiyle sonuçlanmış olsa da bir zafer olarak kamuoyuna sunulmuştu. 13 Nisan saldırısı da hem İsrail hem de İran tarafından kamuoylarına zafer olarak yansıtılıyor. İlk etapta İran gücünü göstermiş, İsrail ise bölgede ve uluslararası toplumda desteğini artırmıştır. Ancak bütün bunlar Filistin meselesinin ortadan kalkmadığı gerçeğini değiştirmiyor ve her iki ülkenin ilişkileri ne olursa olsun, Filistin konusunun çözümü için adım atılması gerekliliği bir kez daha karşımıza çıkıyor.

Umut Uzer, Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi

2011 yılından beri İstanbul Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümünde tam zamanlı öğretim üyesi olarak çalışan Umut Uzer, aynı zamanda bu üniversitenin Siyaset Çalışmaları yüksek lisans programında ve Siyasal ve Toplumsal Düşünceler doktora programında dersler vermektedir. Yazdığı kitaplar dışında, Türk milliyetçiliği, Türk dış politikası, Türkiye'de Filistin algısı, Türkiye-İsrail ilişkileri ve Orta Doğu üzerine İngilizce, Türkçe ve Almanca olarak yaptığı yayınlar uluslararası ve ulusal dergilerde basılmıştır. Yazmış olduğu kitaplar: An Intellectual History of Turkish Nationalism: Between Turkish Ethnicity and Islamic Identity (2016), Identity and Turkish Foreign Policy: The Kemalist Influence in Cyprus and the Caucasus (2010)

Bu yazıya atıf için: Umut Uzer, "İran'ın İsrail'e Saldırısı: Tehlikeler ve Meydan Okumalar", *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 27 Nisan 2024,

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.